

Introduktion Gamla Stan

Välkommen till Gamla Stan, som är ursprunget till dagens miljonstad Stockholm. Staden grundades på 1200-talet kring den stora borganläggningen som Birger Jarl lät uppföra som "lås" för Mälaren. Borgen Tre Kronor låg på samma plats som Stockholms slott, och delar av det gamla slottet är integrerat i dagens byggnad.

Staden byggdes i huvudsak av tyskar, och Lübeck har en stadsplan som är nästan identisk med den kring Stortorget i Gamla Stan.

Den medeltida staden omgavs av en stadsmur som låg ovanför nuvarande Västerlånggatan och Österlånggatan. Först vid 1600-talet hade de gamla befästningarna spelat ut sin roll och efter en stora brand 1625 i den sydvästra delen, inleddes ett omfattande regleringsarbete då gamla murrester revs och nya gator drogs fram linjerakt genom det tidigare myllret av trähus.

Men redan under senmedeltiden byggdes en stor del av husen i tegel. Under stormaktstiden byggdes också många av de medeltida husen om, med ny fasader och rikt utsmyckade portaler.

Bakom de synliga fasaderna finns alltså ännu mycket av medeltida murverk kvar, och inne i husen kan man finna källarvalv som är från medeltiden.

Men husen underhölls inte, och i mitten av 1800-talet var i stort sett alla byggnader i Gamla Stan, undantaget slottsområdet, i så dåligt skick att nästan samtliga stadsplaner som togs fram krävde en total rivning av Gamla stans bebyggelse.

Kring sekelskiftet 1900 fick man upp ögonen för de historiska värden som Gamla stans bebyggelse representerade. Målaren Carl Larsson, själv född på Prästgatan, var före sin tid och menade att om han vore miljonär, så skulle han inköpa husen i Gamla stan, restaurera dem så noga som möjligt till deras ursprungliga skick samt utrusta dem med moderna tiders bekvämligheter.

Samfundet Sankt Erik lät på 1930-talet sanera ett hus på prov, och resultatet blev så lyckat att hela kvarteret sanerades och Gamla stans största grönområde skapades.

Gamla stan som helhet skyddas som riksintresse för kulturmiljövård av Riksantikvarieämbetet.